

Milena Zupančič, Andraž Jug in Gojmir Lešnjak Gojc.
Foto: Elena Diego, Ptuj, 21. 6. 2014.

Grad Turnišče.
Foto: Samo M. Strelac, Ptuj, 13. 4. 2011.

PREMIERA GLEDALIŠKE PREDSTAVE »PITA« Uvertura v prosto pot prihodnosti

»Samo če pustimo prihodnosti prosto pot, se zgodi vselej, brez izjeme, zaželeno,« na odru odmeva misel Martina Kojca. Prihodnost se je v soboto, 21. rožnika 2014, na gradu Turnišče na Ptuj (in pozneje še v Varaždinu, 5. 9. 2014, in Burghausenu, 5. 10. 2014) prevesila v sedanost in svojo – ne vselej prosto – pot si je v grad Turnišče, ki je z osamljeno podobo še nedavno spominjal na spečo Trnuljčico, utrla filozofska komedija »Pita« avtorja Franca Vezele in režiserja Sama M. Strelca. Slednji v letu 2014 pripravlja koncept celovite revitalizacije kompleksa Turnišče in prav projekt Pita je prvi korak pri spodbujanju iskanj različnih rešitev. Iztočnica za omenjeno predstavo je bil pred dvema letoma objavljen anonimni razpis za igro, ki naj bi se godila v omenjenem gradu, v njej pa nastopajo tri zgodovinske osebnosti; Martin Kojc, Marlene Dietrich in Rudolf Steiner. Na odru so jih na kresno noč trikrat zapored suvereno in prepričljivo utelesili ter jim vdahnili duha Gojmir Lešnjak Gojc, Sylvia Barth in Boris Svrtan.

Namen izvirnega gledališkega podviga je predvsem »začetek oživljanja gradu Turnišče, ki že tri desetletja umira in razpada na naših dvoriščih, pred našim korakom, pred našimi očmi, ne da bi to sploh videli,« je poudaril Strelac. Po vseh letih, ko je bil grad že razpadajoč in odpisan, je začela mednarodna skupina (igralci so slovenske, hrvaške in nemške narodnosti, v predstavi pa vsak govori v svojem jeziku) v zavet(r)ju njegovih zidov uprizarjati zgodbo, ki sega v leto 1925... Del slednje je tudi hišna Mica. Za njeno nepozabnost je zaslužna ikona slovenskega gledališča in filma – Milena Zupančič. Zanj v knjigi Poldeta Bibiča *Velika igralska družina* (2013) izvemo, da je »rojena igralka«, o čemer smo se imeli pogosto priložnost prepričati na lastne oči. In res, ko igralka svojega slovesa privoli v predstavi spregovoriti tri stavke in biti na odru navzoča poldruho minuto, se nam (poleg

polne dvorane obiskovalcev in kopice sodelujočih prostovoljcev, ki so na mnogotere načine pomagali (za)držati niti v rokah) predloži zadosten dokaz o resnosti namenov protagonistov projekta »Turnišče«, da bi se postavljeni cilji kmalu začeli uresničevati v pozitivni smeri in bi se v (g)rajske prostore naselile vsebine, ki si jih ta izjemen prostor nedvomno zasluži.

In kaj nam je vsebina tega prostora, okronana s čudovito scenografijo in vrhunskimi glasbenimi ter plesnimi vložki, povedala v soboto? Vsekakor je razodela ogromno dela iz ozadja, v imenitno osnovo besedila igre pa so srčiko s pomočjo lastnega videnja in dojemanja v prvi vrsti vtisnili igralci in režiser. Vzajemni trud mnogih ljudi se zrcali v očarljivi enourni zgodbi o človeški norosti, ki je briljantna prisposoba za dopustitev propadanja gradu s tolikšnim potencialom. Gojmir Lešnjak Gojc je jedro predstave poudaril z refleksijo ne-vedenja, ali je to naše življenje, opazovanje življenja in ljudi, ki nas obdajajo, iluzija ali resničnost, o čemer se v koži antropologinje sprašujem tudi sama.

Človeška kultura¹ je namreč sestavljena izključno iz učenja in iz ničesar drugega, razen tistega, česar se naučimo od drugih ali si izmislimo sami. Zato je vzajemnost bistveno pomembnejši koncept, kakor bi si morda mislili. Predvsem pa se je smiselno sklicevati na koncept Petra Kropotkina o medsebojni pomoči in sodelovanju, ki je tako v naravi kot tudi pri človeku učinkovitejša strategija preživetja od tekmovanja ali bojevanja. V človeški družbi sodelovanje vedno prinese bistveno boljše in dolgotrajnejše učinke od tekmovanja, kar seveda danes, v liberalnem kapitalizmu neradi slišimo (Spletni vir 2).

1 Po SSKJ (Spletni vir 1) »skupek dosežkov, vrednot človeške družbe kot rezultat človekovega delovanja, ustvarjanja«.

* Sandra Jazbec, univ. dipl. etnol. in kult. antropol., doktorska študentka na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. 1292 Ljubljana-Ig, Podkraj 24, sandranthropologinja@gmail.com.

Prepričana sem, da režiser z lastnim zgledom in poudarjanjem pomembnosti vzajemnega delovanja ni »okužil« zgoj avtorice teh vrstic, pač pa kar vse sodelujoče posameznike po vrsti. Zato si Samo M. Strelec – »nor vizionar steinersko-kojčevskega tipa in marlenovskega srca« – tako se je o njem posrečeno izrazil Boris Svrtan, za sklep nedvomno zasluži nekaj besed, ki si jih sposojam od Jeana Giona:

Pri iskanju človeka z resnično izjemnimi značajskimi potezami moramo imeti veliko sreče, da lahko mnogo let opazujemo njegovo delo. Če je to delo zares nesebično, če je prežeto z izjemno velikodušnostjo, če smo popolnoma prepričani, da ne pričakuje nikakršnega plačila in je povrh vsega v svetu zapustilo vidne sledi, tedaj zagotovo vemo, da je pred nami nepozaben značaj. (Giono 1998: 13)

Turniška »Trnuljčica« je torej le dočakala viteza donkihotskih vrednot, ki je v svojih prizadevanjih vse prej kot osamljen. Sobotne sledi v gradu so neizbrisne in zagotovo se bo v njegovih sobanah še GRADilo življenje – živahno (kulturno) življenje!

Literatura

BIBIČ, Polde: *Velika igralska družina*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013.
GIONO, Jean: *Mož, ki je sadil drevesa*. Branik: Založništvo Abram, 1998.

Vir

STRELEC, Samo M.: *Franc Vezela. Pita/Kuchen*. Ptuj: Novi Zato, 2014 (gledališki list).

Spletna vira

Spletni vir 1: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=ge=kultura, 10. 8. 2014.

Spletni vir 2: <http://www.delo.si/arhiv/za-nas-je-tudi-najhujsi-mafijec-clovesko-bitje-v-navidez-najbolj-svetniskih-bitjih-pa-lahko-uzremo-mafijca.html>, 10. 8. 2014.

ODSTIRANJE SLOVENSКИH KRAJEVNIH IMEN

Magozd in Samotorica

V slovenskem imenoslovju imamo na voljo številne primere, ki dokazujejo izjemen pomen pritegnitve historičnih zapisov. Brez njih ne bi vedeli, da krajevno ime *Andol* izvira iz *Landol, *Vevče* iz *Belče, *Pržan(j)* iz *Prežganje, *Rašica* iz *Vranščica, gorsko ime *Kojca* iz *Kozica, *Krim* iz *Kurim itn.

Magozd

Magozd je ime manjše vasi pri Drežnici v občini Kobarid. To krajevno ime je skušal na podlagi dveh nezanesljivih historičnih zapisov (1409 *Namabisgonden*, 1439 *Na mali gosden*) razložiti Dušan Čop (2007: 119). Menil je, da se v zapisih (za katere pa ni navedel vira) skriva krajevno ime *Mali gozd, kot se po njegovem vas imenuje v 18. in 19. stoletju. Marko Snoj (2009: 249) je v celoti prevzel Čopovo razlago.

Toda pregled dosegljivih historičnih zapisov pokaže drugačno sliko. V Kosovem kartotečnem gradivu za Historično topografijo Primorske v Zgodovinskem inštitutu Milka Kosa ZRC SAZU, ki obsega zapise pred letom 1500, *Magozd* ni izpričan. Obe Čopovi navedbi historičnih zapisov sta sporni zlasti glede datacije, morda pa tudi glede lokalizacije. Za *Magozd* je mogoče v literaturi in virih najti naslednje zapise: leta 1566 *Amagost* (Vale 1943: 140), 1570 *Domagost* (Bartolomeo de Portia 2001),¹ ok. leta 1570²

Namabisgonden (De Toni 1922: 30),³ 1648 *Damagost* (Premrou 1930: 4), 1751 *Gost* (Attems 1994: 164), 1780 *Magost* (Jožefinški 1997: 14), 1798 *Magost* (Capellaris), FK 1822 *Magost* (katastrska občina Drežnica), 1869 *Magost* (Orts-Repertorium 1873: 16), 1882 *Magozd* (Rutar 1882: 312). Oblike *Mali gozd, ki naj bi bila izpričana v 18. in 19. stoletju, v virih ni zaslediti.

Če pogledamo imenske oblike v izgovoru domačinov, vidimo, da se naglas v stranskih sklonih in izpeljankah premakne na drugi zlog:⁴ v *Magózd*, *Magóščani* (tudi *Mogóščani*), *magóški* (tudi *mogóški*).⁵ Ime je bilo že konec 19. stoletja standardizirano na podlagi oblik v stranskih sklonih, ki so rezultat zvonečnosti premene: *Mágost, *Magózda* (prim. nar. *Blegaš*, pod *Blegažam*, zaselek Grgarja *Biteš, rod. *Biteža*, danes imen. *Bitež*, priimek *Bratuš*, rod. *Bratuža*, odtod različica *Bratuž*). V drežniškem narečju se za občno ime *gozd* sicer uporablja leksem *host* (rod. *hostí*), kar je enako kot v Livku (Šekli 2008: 109).

Stanovniško ime *Magóščani* in pridevnik *magóški* govorita za prvotno imensko obliko na *-gost* in ne na *-gozd*, podobno kot *Čagoščani* in *čagoški* pri krajevnom imenu *Čagošče* (< osebno ime *Čagost) ali *Dražgošani* in *dražgoški* pri krajevnom imenu *Dražgoše* (< osebno ime *Dražigost) ter *Zgóšani* in *zgóški* pri

3 Lokalizacije v objavi vira ni, je pa glede na vrstni red krajev mogoča.

4 Priročnik *Slovenska krajevna imena* (Jakopin idr. 1985: 159) daje napačno informacijo o stalnem naglasu.

5 Za podatke o narečnem izgovoru imena in izpeljank se zahvaljujem Danilu Bergincu, Mirku Kurinčiču in prof. Jožefu Kurinčiču iz Drežnice.

1 Za posredovani podatek se zahvaljujem Janezu Höflerju.

2 Letnica 1535, ki jo navaja avtor objave vira, je iz več razlogov verjetno napačna.

* Dr. Silvo Torkar, dr. znanosti s področja jezikoslovja, mag. znanosti s področja slovenskega imenoslovja, prof. ruščine in sociologije, znanstveni sodelavec, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramoviša ZRC SAZU. 1000 Ljubljana, Novi trg 4, silvo.torkar@zrc-sazu.si.